

Turvallisuussuunnitteluopas
**sosiaali- ja terveydenhuollon
toimintayksiköille**

■ SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Oppaita 2001:2

Turvallisuussuunnitteluopas

**sosiaali- ja terveydenhuollon
toimintayksiköille**

ISSN 1236-116X

ISBN 952-00-0965-5

Taitto: AT-Julkaisutoimisto

Paino: Edita Oyj, Helsinki 2001

Tiivistelmä

Turvallisuussuunnitteluopas sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille. Helsinki 2001. 36 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita, ISSN 1236-116X; 2001:2.) ISBN 952-00-0965-5

Turvallisuussuunnitteluvollisuus perustuu pelastustoimen lainsäädäntöön. Oppaan tarkoituksena on antaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille perusteet riskikartoituksiin perustuvien turvallisuussuunnitelmien laatimiseen ja turvallisuustason määrittelyyn.

Oppaassa on kiinnitetty erityisesti huomiota turvallisuustoiminnan organisointiin ja henkilöstön osaamistarpeisiin, riskien kartoitukseen ja vaaratilanteiden vaikutuksen arviointiin. Yksityiskohtaisesti on kuvattu vaaratilanteiden ennaltaehkäisemisen ja suojautumisen perusteet ja toimintatavat. Vaaratilanteet on jaettu tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja ensiapuun, henkilöturvallisuuteen, rikosturvallisuuteen, vartiointiin, paloturvallisuuteen, kiinteistöturvallisuuteen, lääkehuollon ja laboratorioden turvallisuuteen, tietoturvaan, arkistointi- ja asiakirjaturvallisuuteen, kemikaalionnettomuuksien ja säteilyn vaaroihin sekä väestönsuojeluun. Tämän lisäksi on kuvattu tarvittava turvallisuustekniikka ja suojelumateriaali. Oppaan lopussa on kuvattu suunnitelma toiminnasta erilaisissa onnettomuus-, uhka-, vaara- ja vahinkotilanteissa sekä laadittu kuvaus työpisteen turvallisuusohjeesta.

Asiasanat: turvallisuus, turvallisuusohjeet, riskit, hälytysjärjestelmät

Summary

Safety planning manual for social welfare and health care functional units. Helsinki 2001. 36 p. (Handbooks of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-116X; 2001:2.) ISBN 952-00-0965-5

The safety planning obligation is based on rescue operation legislation. The purpose of the manual is to provide social welfare and health care functional units with the fundamentals for preparing safety plans and defining the level of safety based on risk survey.

In the manual, attention has been paid especially to the organisation of safety activity and the need for know how of the personnel, surveying the risks and evaluating the effect of dangerous situations. The grounds and workings for prevention of, and guarding against dangerous situations have been described in detail. Dangerous situations have been divided into accident prevention and first aid, personal safety, protection against crime, guarding, fire safety, property security, the safety of pharmaceutical services and laboratories, data security, archive and document security, the dangers of chemical accidents and radiation and civil defence. In addition to this, the manual includes a description of the safety technology and protection material that is needed. At the end of the manual, a plan of action in case of different situations involving accidents, danger and injury is described and a description of work place safety instruction is complied.

Key words: safety, safety instructions, risks, alarm systems

Sisällys

Tiivistelmä

Summary

1	Turvallisuussuunnitelman lainsäädännölliset perusteet	8
2	Turvallisuussuunnitelman yleistiedot	9
2.1	Tiedot laitoksesta	9
2.2	Henkilöstö, potilaat, asiakkaat ja vierailijat	9
2.3	Lähiympäristö	9
2.4	Yhteydet kunnalliseen pelastustoimeen	9
2.5	Suunnitelman jakelu ja ylläpito	9
3	Turvallisuustoiminnan organisointi ja henkilöstö	10
3.1	Turvallisuushenkilöstö	10
3.2	Henkilöstön koulutus	11
4	Riskien kartoitus ja vaaratilanteiden vaikutuksen arviointi	12
4.1	Valtakunnalliset häiriötilanteet	12
4.2	Alueelliset ja paikalliset häiriötilanteet	12
4.3	Laitosten sisäiset häiriötilanteet	13
4.4	Poikkeusolot	13
5	Vaaratilanteiden ehkäiseminen ja suojautuminen	15
5.1	Tapaturmien ehkäiseminen ja ensiapu	15
5.2	Henkilöturvallisuus	16
5.3	Rikosturvallisuus	17
5.4	Vartiointi	17
5.5	Paloturvallisuus	18
5.5.1	Uloskäytävät ja pelastustiet	19
5.5.2	Tulityöt	19
5.5.3	Tuhopolttojen torjunta	19
5.5.4	Tupakointi ja avotulen teko	19
5.5.5	Jälkivahinkojen torjunta	19
5.5.6	Nuohous	20
5.6	Kiinteistöturvallisuus	20
5.6.1	Sähköturvallisuus	20
5.6.2	LVI-järjestelmät	20
5.6.3	Vesivuotovahingot	21
5.6.4	Jätehuolto	21
5.7	Lääkehuollon ja laboratorioden turvallisuus	21
5.8	Tietoturva	22
5.9	Arkistointi ja asiakirjat	22
5.10	Kemikaalionnettomuuden vaara	23
5.11	Säteilyvaara	23
5.12	Väestönsuojat	24

6	<i>Tarvittava turvallisuustekniikka ja suojelumateriaali</i>	25
6.1	Hälytys- ja ilmoitinjärjestelmät	25
6.1.1	Automaattinen paloilmoitin	25
6.1.2	Palovaroitin	25
6.1.3	Rikosilmoitinjärjestelmät	25
6.1.4	Turvahälytysjärjestelmät	26
6.1.5	Kohdesuojaus	26
6.2	Valvontajärjestelmät	27
6.2.1	Tekninen kulunvalvonta	27
6.2.2	Videovalvontajärjestelmä	27
6.3	Kalusto ja materiaali	28
6.3.1	Ensiapumateriaali	28
6.3.2	Alkusammutuskalusto	28
6.3.3	Automaattinen sammutusjärjestelmä	28
6.3.4	Savunpoisto	28
6.4	Turva- ja merkkivalaistus	28
6.5	Poikkeusolojen kalusto ja materiaali	29
7	<i>Suunnitelma toiminnasta erilaisissa onnettomuus-, uhka-, vaara- ja vahinkotilanteissa</i>	30
7.1	Onnettomuustilanteiden hallinta	30
7.2	Uhkatilanteiden hallinta	30
7.3	Vaaratilanteiden hallinta	30
7.4	Vahinkotilanteiden hallinta	30
7.5	Rikostilanteiden hallinta	30
7.6	Tiedottaminen	31
7.7	Evakuointisuunnitelma	31
7.8	Jälkihoito	31
7.9	Arviointi	31
	<i>Turvallisuusohjeet henkilöstölle</i>	32
	<i>Esimerkki työpisteen (osaston) turvallisuusohjeista</i>	33
	<i>Turvallisuussuunnitelma on osa valmiussuunnitelmaa</i>	34
	<i>Lähdeaineisto ja lisätietoja</i>	35

1 Turvallisuussuunnitelman

lainsäädännölliset perusteet

Suunnitteluelvoite on säädetty pelastustoimilain 9 §:n 3 momentissa. Asetuksessa säädettyvän rakennuksen omistajan ja haltijan, teollisuus-, ja liiketoiminnan harjoittajan, viraston, laitoksen ja muun yhteisön on laadittava suunnitelma 8 §:ssä tarkoitettuista toimenpiteistä eli omatoimisesta varautumisesta.

Turvallisuussuunnitelman sisällöstä on määritelty pelastustoimiasetuksen 10 §:ssä. Sen mukaan pelastustoimilain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettusta suunnitelmassa on selvitettävä:

- vaaratilanteet ja niiden vaikutukset;
- toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi ja suojautumismahdollisuudet;
- suojeluhenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen sekä muun henkilöstön perehdyttäminen suunnitelmaan;
- tarvittava suojelumateriaali; sekä
- suunnitelma toiminnasta erilaisissa onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteissa.

Turvallisuussuunnitelman sisältö on suunnitelma omatoimisesta varautumisesta vaaratilanteisiin ja pelastustoimintaan. Suunnitelma laaditaan jokapäiväisiä onnettomuus- ja vaaratilanteita sekä häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten.

2 Turvallisuussuunnitelman yleistiedot

2.1 Tiedot laitoksesta

Suunnitelmassa on selvitettävä kohteen yleistiedot laitoksesta ja toiminnoista.

- rakennukset; pinta-alat, kerrokset ja osastot
- toiminnot eri rakennuksissa, kerroksissa ja osastoilla.

2.2 Henkilöstö, potilaat, asiakkaat ja vierailijat

Henkilöstön turvallisuuden arvioinnissa on otettava huomioon oma henkilöstö, asiakkaat, potilaat, saattajat, vieraat ja naapurit

- henkilömäärät päivä-, ilta- ja yöaikaan
  - *eri rakennuksissa, kerroksissa ja osastoilla*
  - *kuinka paljon liikuntarajoitteisia, autettavia tai itse kävelemään pystyviä.*

2.3 Lähiympäristö

Suunnitelmassa on huomioitava lähialueen/naapureiden toimintojen vaarallisuus. Laitoksen omista suurista riskeistä on annettava tieto myös lähiympäristölle ja yhteistyötahoille.

2.4 Yhteydet kunnalliseen pelastustoimeen

Suunnitelmassa on selvitettävä myös liitynnät kunnalliseen pelastus- ja poikkeusolojen toimintaan.

2.5 Suunnitelman jakelu ja ylläpito

Turvallisuusohjeiden on oltava jatkuvasti koko henkilöstön tiedossa ja käytettävissä.

Turvallisuussuunnitelmien tai niiden keskeisten osien (esim. rikosilmoitinjärjestelmän tiedot), tulee olla vain niiden henkilöiden tiedossa kuin se on asioiden hoitamisen kannalta tarpeellista.

Suunnitelmat on päivitettävä ja tarkistettava aina, kun siihen on perusteltua syytä, kuitenkin vähintään kerran vuodessa.

Suunnitelma tai sen yhteenvedo on toimitettava kunnan pelastusviranomaisille kunnan antamien ohjeiden mukaisesti.

3 Turvallisuustoiminnan organisointi

ja henkilöstö

Pääperiaatteena on, että häiriötilanteiden tehtävät hoidetaan ensisijaisesti olemassa olevilla organisaatioilla niitä tarpeen mukaisesti vahvistamalla. Uusia organisaatioita perustetaan ainoastaan välttämättömissä tapauksissa, esim. poikkeusoloissa silloin, jos jotain tehtävää ei ole osoitettu millekään normaaliajan organisaatiolle. Turvallisuustoiminnan organisoinnin ja henkilöstön varaamisen on perustuttava riskien kartoitukseen ja arviointiin.

3.1 Turvallisuushenkilöstö

- Laitos voi nimetä turvallisuuden kokonaisuudesta vastaavan turvallisuusjohtajan. Mikäli turvallisuusjohtajaa ei nimetä, turvallisuusjohdosta vastaa laitoksen johtaja. Turvallisuusjohtaja voi hoitaa tehtäviään oman toimen ohella, osa-aikaisesti tai päätoimisesti riippuen laitoksen koosta.

Turvallisuusjohtajan tulisi olla:

- *johtavassa asemassa*
- *tehtäviensä vuoksi sellainen, joka on yhteistyössä kaikkien osastojen kanssa (tekninen johtaja, sairaalainsinööri).*
- Laitos voi nimetä turvallisuuspäällikön. Turvallisuuspäällikkö voi hoitaa tehtäviään päätoimisesti, osa-aikaisesti tai pienissä laitoksissa oman toimen ohella. Suurissa laitoksissa suositellaan useampaa turvallisuuspäällikköä (valmiuspäällikköä). Heillä voi olla hoidettavanaan turvallisuuden eri osa-alueet.

Turvallisuuspäälliköitä nimettäessä kannattaa kiinnittää huomiota heidän henkilökohtaisiin valmiuksiin ja ominaisuuksiin:

- *turvallisuuden perustehtävien tunteminen ja arvostaminen*
- *henkilökunnan turvallisuudesta huolehtiminen, organisointikyky, johdonmukaisuus*
- *kyky näyttää kaikissa turvallisuusasioissa hyvää esimerkkiä.*
- Laitos voi nimetä mm. seuraavat erityishenkilöt:
  - *tietoturvallisuudesta ja arkistoinnista vastaavat*
  - *avainturvallisuudesta vastaava.*

- Laitoksen tulee nimetä teknisistä turvallisuusjärjestelmistä vastaavat henkilöt (paloilmoitin- ja sammutusjärjestelmän hoitajat)
- Turvallisuussuunnitelmassa määritellään turvallisuusjohdon ja erityishenkilöstön tehtävät.

3.2 Henkilöstön koulutus

- Turvallisuussuunnitelmassa tulee määritellä koko henkilökunnan osaamistarpeet, koulutustarpeet ja tavoitteet turvallisuusasioissa
- Turvallisuussuunnitelmassa tulee määritellä kuinka turvallisuuden johto- ja erityishenkilöstön koulutus on järjestetty.

Tärkeintä on henkilöstön perehdyttäminen turvallisuuden perusasioihin. Kaikkien velvollisuus on osallistua turvallisuuskoulutukseen. Turvallisuuskoulutus ulotetaan myös niihin alihankkijoiden ja palveluliikkeiden työntekijöihin, jotka toimivat laitoksen tiloissa.

- Turvallisuussuunnitelmassa selvitetään, miten laitoksen yleinen turvallisuus-koulutus on järjestetty (peruskoulutus, ylläpitokoulutus).
- Turvallisuussuunnitelmassa määritellään harjoitukset.

4 Riskien kartoitus ja vaaratilanteiden

vaikutuksen arviointi

Yhteiskunnan toiminnot ovat teknistyneet ja muuttuneet yhä monimutkaisemmiksi ja samalla tulleet aikaisempaa herkemiksi erilaisille häiriöille. Häiriöiden ja kriisien sietokykyä voidaan parantaa varautumalla tehokkaasti uhkiin ja riskeihin jo normaalioloissa.

Turvallisuussuunnittelun pohjana on uhkien ja riskien varalta tehtävät analyysit. Asianmukainen turvallisuustaso suunnittelussa, kehittämisessä ja toiminnoissa voidaan saavuttaa tunnistamalla ja arvioimalla erilaiset riskit ja uhkat sekä normaali-että poikkeusoloissa. Valmiuslain vaatimien valmiussuunnitelmien sekä muiden turvallisuussuunnitelmien uhkakuvien lähtökohdat ovat samoja.

Vaaratilanteiden ja niiden vaikutusten arvioinnissa on huomioitava, että ne ovat sopusoinnussa muiden hallinnon tasojen kanssa (kunta, lääni). Riskien kartoitus ja vaikutusten arviointi on kohdistettava sekä poikkeusoloihin että normaaliajan häiriötilanteisiin.

4.1 Valtakunnalliset häiriötilanteet

Normaaliajan häiriötilanteita voivat olla:

- laajamittainen taloudellinen taantuma
- saastumisesta johtuvat laajat ympäristötuhot
- kansainvälisen kaupan häiriötekijät
- rikollisuuden kasvu ja sen toimintatapojen muutokset
- tietojärjestelmissä ilmenevien ongelmien aiheuttamat häiriötilat
- suurien ihmismäärien maahantulot.

4.2 Alueelliset ja paikalliset häiriötilanteet

Uhkien arvioinnissa on toimittava yhteistyössä alue- ja paikallishallinnon asiantuntijaviranomaisten kanssa (kunnan- ja läänin taso). Palvelutasomääritykset helpottavat uhkakuvien arviointia valmius- ja turvallisuussuunnittelussa. Tällöin saadaan selville ne riskit, joista pelastusviranomaiset vastaavat, ja ne joista laitos itse vastaa. Keskeisiä uhkatekijöitä normaaliaikana ovat:

- liikenneonnettomuudet, tulipalo- ja kemialliset onnettomuudet
- rikollinen toiminta, kansalaistottelemattomuus, mielenilmaisut.

Lisätietoja on saatavissa Ympäristöterveyden erityistilanteiden oppaasta (sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2000:4).

4.3 Laitosten sisäiset häiriötilanteet

Laitosten sisäisten riskien arvioinnissa on hyödynnettävä oman henkilöstön osamista sekä yhteistyötä viranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Suunnitelmassa tulee arvioida tunnistettujen riskien vaikutusta laitoksen turvallisuuteen ja toimintaan.

Tyypillisiä sisäisiä uhkatekijöitä ovat:

- tapaturmat
- aggressiivisesti ja väkivaltaisesti käyttäytyvät henkilöt
- arvaamattomasti käyttäytyvät henkilöt, esim. huumeen vaikutuksen alaisena olevat
- rikollisuus- ja terrorismiuhka
- tuhotyöt ja ilkivalta
- laitoksessa tapahtuvista toiminnoista tai toimintahäiriöistä aiheutuvat uhkatekijät
- suuret ihmismäärät, joista osa liikuntarajoitteisia
- kiinteistön rakenteista tai toiminnoista johtuvat palo- ja muut riskit.
- energianhuollon haavoittuvuus
- luonnon aiheuttamat vahingot, tulva, myrsky
- palveluiden ostoista aiheutuvat riskit.

4.4 Poikkeusolot

Poikkeusolot on määritelty valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä ja puolustuslain (1083/1991) 1 §:ssä. Poikkeusoloja ovat valmiuslain mukaan:

- Suomeen kohdistuva aseellinen hyökkäys ja sota sekä sodan jälkitila
- Suomen alueellisen koskemattomuuden vakava loukkaus ja maahan kohdistuva sodanuhka
- vieraiden valtioiden välinen sota tai sodanuhka ja muu vaikutuksiltaan näihin verrattava Suomen ulkopuolella sattunut erityinen tapahtuma, jos siitä voi aiheutua vakava vaara 1§:n 1 momentissa tarkoitetuille kansallisen olemassaolon ja hyvinvoinnin perusteille
- välttämättömien polttoaineiden ja muun energian sekä raaka-aineiden ja muiden tavaroiden tuonnin vaikeutumisesta tai estymisestä taikka muusta vaikutuksiltaan näihin verrattavasta kansainvälisen vaihdannan äkillisestä häiriintymisestä aiheutuva vakava uhka väestön toimeentulolle tai maan talouselämän perusteille
- suuronnettomuus, edellyttäen, että tilanteen hallitseminen ei ole mahdollista viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Riskit lisääntyvät ja niiden yhteiskunnallinen vaikutus muuttuu poikkeusoloissa.

Normaaliajan häiriötilanteisiin varautuminen on poikkeusolojen turvallisuussuunnittelun perusta.

Poikkeusolojen riskien arvioinnissa on otettava huomioon yhteiskunnan toimintojen haavoittuvuus, jonka seurauksena palvelutaso laskee. Toiminnoille on kuitenkin turvattava perustaso.

5 Vaaratilanteiden ehkäiseminen ja suojautuminen

Vaaratilanteiden ehkäisemisellä tarkoitetaan järjestelyjä, joiden tarkoituksena on varautua estämään vaaratilanteiden syntymistä. Suojaamisella tarkoitetaan järjestelyjä, joilla pyritään rajoittamaan vaaratilanteiden, vahinkojen ja onnettomuuksien laajenemista ja luomaan edellytyksiä pelastustoiminnalle.

Ehkäisemistä ja suojaamista edistetään pääasiassa valistuksella ja neuvonnalla, rakenteellisilla toimilla, tarkastuksilla ja valvonnalla, kuten vartioinnilla. Tarkoituksena on opastaa ihmisiä tunnistamaan vaaran aiheuttajia, ehkäisemään itse onnettomuuksia, toimimaan oikein onnettomuustilanteissa ja varautumaan poikkeusoloihin.

Suunnitelmassa on syytä määritellä seuraavat asiat: valistuksen ja neuvonnan tavoitteet, käytettävät menetelmät kohderyhmittäin, käytettävät voimavarat sekä yhteistyö muiden viranomaisten kanssa. Suunnitelmassa voi kuvata erilaiset vaaratilanteet kuten esim. uhka- ja väkivaltatilanteet, tulipalo, rikokset, säteilyvaara, vaaralliset kemikaalit ja muut tällaiset toimialaan liittyvät vaaratilanteet.

Ehkäisemissä on keskeistä kiinteistönomistajien ja –haltijoiden sekä kiinteistön käyttäjien yleinen toimintavalmius, valveutuneisuus ja huolenpito turvallisuusasioista.

5.1 Tapaturmien ehkäiseminen ja ensiapu

Työturvallisuuslain 36 §:ssä ja työterveyshuoltolain 2 §:ssä on työnantaja velvoitettu järjestämään ensiapu työpaikoilla.

Tapaturmien ehkäisemiseksi koko henkilöstön on huolehdittava mm. seuraavista asioista:

- työpaikat pidetään hyvässä järjestyksessä, työvälineille ja tavaroille on säilytyspaikat
- laitteet ja työvälineet pidetään hyvässä kunnossa
- valaistus pidetään riittävänä
- kerrotaan vaaratilanteista ja tehdään parannusehdotuksia
- työntekijöitä perehdytetään tehtäviinsä.

Työpaikoilla on oltava menettelyohjeet tapaturman tai sairauskohtauksen varalta.

Työpaikoilla on oltava ajan tasalla oleva työsuojelun toimintaohjelma.

Työpaikkojen ensiapuvälineet (tarkistettava määräajoin)

- *välineiden sijoituspaikka kaikkien tiedossa*
- *välineille on nimetty vastuuhenkilö*
- *välineitä on riittävästi.*

Työpaikkojen ensiapukoulutuksen saaneet henkilöt

- *koulutettuja riittävästi*
- *koulutuksen taso riittävä*
- *koulutuksen seuranta ja kertaus.*

5.2 Henkilöturvallisuus

Henkilöturvallisuussuunnittelulla voidaan ehkäistä välillisesti tai välittömästi suoraa väkivaltaa, jonka kohteena ovat työntekijät itse, että epäsuoraa väkivaltaa, jonka kohteena ovat esim. työntekijöiden perhe ja ystävät. Väkivallalla tarkoitetaan tapah- tumia, joissa henkilöitä loukataan sanallisesti, uhataan tai pahoinpidellään heidän työhönsä liittyvissä oloissa ja jotka suoraan tai epäsuorasti vaarantavat heidän tur- vallisuuksensa, hyvinvointinsa tai terveytensä. Aktiivinen ja avoin tiedottaminen sekä näkyvä valvonta ovat varteenotettavia keinoja ennaltaehkäisyssä. Työntekijällä on oikeus turvalliseen työntekoon.

Toimintayksiköissä henkilöturvallisuussuunnittelussa käsitellään seuraavia ryhmiä:

- oma henkilöstö
- palveluja tuottavat muut henkilöt (ostopalvelut)
- potilaat ja muut asiakkaat
- omaiset, saattajat, vierailijat.

Suunnittelussa on tarvittavilta osin käsiteltävä:

- ryöstötilanteita, niiden syitä, suojautumismahdollisuuksia
- keskeisten henkilöiden turvallisuutta (ns. avainhenkilöt)
- työpaikan liikenne- ja liikkumisturvallisuutta
- henkilön suojaamista erikoistapauksissa
- matkustusturvallisuutta.

Väkivalta- ja uhkatilanteita voidaan vähentää:

- tilaratkaisuja muuttamalla
- turvallisuusohjeita laatimalla, henkilökuntaa kouluttamalla ja järjestämällä harjoituksia

- asianomaisten omilla asenteilla ja käyttäytymisellä
- turvatekniikkaa ja välineistöä parantamalla
- henkilökuntaa ja vartijoita lisäämällä
- säännöllisillä turvakartoituksilla ja muilla selvityksillä sekä näihin panostavilla kehittämistoimenpiteillä.

Turvaamistoimien toteuttamisjärjestyksestä päätettäessä ihmishenkien pelastaminen ja henkilöiden terveyden turvaaminen on kaiken muun edellä. Tarkoituksenmukaista on lisätä sellaisia henkilöturvallisuutta parantavia keinoja, jotka samalla tukevat hyvää asiakaspalvelua.

5.3 Rikosturvallisuus

Rikoksia ehkäistään ennen kaikkea suojautumalla. Se ei saa merkitä kuitenkaan ”linnoittautumista”. Keskeiset periaatteet ovat:

- rikosten vaikeuttaminen ja kiinnijäämisriskin lisääminen
- kohteen houkuttelevuuden vähentäminen
- hyödyn vähentäminen
- kohteen ja tilanteen teknisen valvonnan suunnittelu
- tavanomaisen valvonnan hyväksikäyttö
- työntekijöiden valvontapotentiaalin hyväksikäyttö
- toimintaympäristön ennalta suunnittelu.

Murtosuojauksen tason määrää rakennuksen tai huoneiston käyttötarkoitus. Se määräytyy myös toimialan mukaan. Eri toimialojen murtoriskialttius eroaa suuresti toisistaan.

Rakennuksen ympäristö on suunniteltava ja rakennettava siten, että se ehkäisee rikoksen teon tai ainakin vaikeuttaa sitä.

Kohteen suojelemiseksi murtovahinkojen varalta sovelletaan suojeluohjetta, Rakenteellinen murtosuojeluohje, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, 1996.

Avainturvallisuus on osa turvallisuutta. Tehtävänä on selvittää käyttökohde ja sen mukaan valita oikea avainturvallisuuden taso. Lukitussuunnitelmassa on määriteltävä kulkuoikeuksien mukainen sarjoitus.

5.4 Vartiointi

Vartiointin päämääränä on laitoksen häiriöttömän toiminnan turvaaminen suojaamalla sen henkilöstöä ja omaisuutta. Vartiointin tehtävät voidaan jakaa neljään pääosaan:

- ehkäiseminen, havaitseminen, hälyttäminen ja toimenpiteet.

Henkilövartiointin muodot:

- paikallisvartiointi ja vahtimestaripalvelut
- alue- ja piirivartiointi sekä näiden yhdistelmävartiointi
- hälytys- ja tilausvartiointi sekä arvokuljetukset.

Vartijan tehtävät:

- palvelu- ja tarkastustehtävät
- valvonta- ja ohjaustehtävät
- hälytys- ja erikoistehtävät.

5.5 Paloturvallisuus

Palamisen edellytykset ovat palavan aineen, hapen ja korkean lämpötilan olemassa-olo sekä katkeamaton ketjureaktio. Tulipalossa erittäin suuren vaaran aiheuttaa savu. Pienikin määrä savua voi tappaa tai tainnuttaa. Tutkituissa sairaalapaloissa 63% kuolleista on kuollut savumyrkytykseen.

Palaminen voi tapahtua hehkumalla tai yhtäaikaan hehkumalla ja liekillä. Lämpö siirtyy tulipalossa säteilynä. Lämpö siirtyy myös johtumalla kappaleen läpi. Palossa lämpö siirtyy aina myös kuljettumalla virtaavien kaasujen mukana.

Tulipaloja ehkäistään rakentamalla turvallisesti ja ottamalla huomioon turvallisuustason säilyminen:

- rakennusten paloluokat
- turvalaitteet ja järjestelmät
- poistumismahdollisuudet
- osastoinnit.

Ehkäisemiseen kuuluu lisäksi:

- tulipalosta hälyttäminen ja pelastaminen voidaan tehdä nopeasti
- paloturvallisuussuunnitelmat
- riittävä määrä alkusammutuskalustoa ja pääsy niille
- selkeät ohjeet ja koulutus henkilöstölle
- pelastusviranomaisten tarkastukset, sisäiset tarkastukset
- palavien nesteiden ja kaasupullojen sijoitus ja määrät
- kalusteiden ja sisusteiden paloturvallisuus
- yleinen siisteys ja järjestys sekä toimiva jätehuolto.

5.5.1 Uloskäytävät ja pelastustiet

Uloskäytävällä tarkoitetaan poistumisalueelta suoraan ulos johtavaa ovea taikka rakennuksessa tai ulkopuolella olevaa tilaa, jonka kautta turvallinen poistuminen on palon sattuessa mahdollista maan pinnalle tai muulle turvalliselle paikalle.

Uloskäytävillä ja niiden kulku-urilla ei saa säilyttää mitään tavaraa.

Pelastustiellä tarkoitetaan hälytysajoneuvoille varattua ajotietä tai -yhteyttä lähelle rakennusta ja sammutusveden ottopaikkoja. Pelastustiet on pidettävä aina esteettöminä. Pelastustiet on merkittävä.

5.5.2 Tulityöt

Tulitöitä ovat työt, joissa syntyy kipinöitä, tai joissa käytetään liekkiä tai muuta lämpöä, ja jotka aiheuttavat palovaaran.

Laitoksiin on laadittava tulitöiden valvontasuunnitelma. Suunnitelmassa on määriteltävä ainakin seuraavat kohdat:

- laitoksen tulitöistä vastaavat henkilöt ja heidän turvallisuuskoulutuksensa
- vakituinen ja tilapäinen tulityöpaikka
- työn aloittamista edeltävät, työn aikaiset ja työn jälkeiset turvatoimet
- laitoksen tulityölupakäytäntö, myös esim. viikonloppuna
- työvälineet, niiden säilytys ja käyttö.

5.5.3 Tuhopolttojen torjunta

Tuhopolttoja voidaan ehkäistä:

- alueellisella suojaumisella ja valvonnalla (tekninen valvonta, vartiointi, aitaus)
- rakenteellisilla suojuuksilla
- toimivalla jätehuollolla
- työkoneiden ja materiaalien asianmukaisella varastoinnilla

5.5.4 Tupakointi ja avotulen teko

- tupakointi sallittu vain tupakointitiloissa, joissa on asianmukaisia tuhkakuppeja ja kunnollinen ilmanvaihto
- avotulen teko ja elävien kynttilöiden polttaminen on rajoitettu tai kielletty.

5.5.5 Jälkivahinkojen torjunta

Palovahinko ei ole yksinomaan tulen aiheuttama vahinko, vaan siihen kuuluvat myös palon jälkivahingot, kuten esim. vesi-, savu- ja nokivahingot. Jälkivahinkojen

torjuntaan kannattaa varautua suunnitelmallisesti:

- toimenpiteet ennen paloa
- toimenpiteet palon aikana
- toimenpiteet palon jälkeen.

Jälkivahinkojen torjuntasuunnitelmaan tietoja kerätessä on aina otettava huomioon, että vahinko voi sattua esim. viikonloppuna, ja silloinkin torjuntatyö tulee voida aloittaa viivytyksettä.

5.5.6 Nuohous

Kerran vuodessa nuohotaan kiinteällä polttoaineella, useammalla polttoaineella tai raskasöljyllä toimiva tulisija hormoneineen. Kerran kahdessa vuodessa nuohotaan yksinomaan kevytöljykäyttöinen tulisija hormoneineen. Kunnan pelastusviranomaisen voi paloturvallisuussyitä määrätä, että nuohous suoritetaan useammin kuin edellä mainittu.

Ilmanvaihtolaitteistot ja kanavat tarkastetaan ja tarvittaessa nuohotaan määrävälein, esim. laitoskeittiön ilmanvaihto vuoden välein.

5.6 Kiinteistöturvallisuus

Kiinteistöturvallisuus on laitoksen kiinteistön toimintojen ja energiahuollon turvaamista ja varmentamista.

5.6.1 Sähköturvallisuus

- käyttötoimenpiteet suur- ja pienjänniteverkostossa työ- ja päivystysaikana
- muuntamot ja kytkinlaitokset
- varavoimakoneet, koekäyttö, toiminta sähkökatkon aikana, sähkökatkon jälkeiset toimenpiteet
- hissit ja nostimet.

5.6.2 LVI-järjestelmät

- lämmitys, lämpökatkokset
- raakaveden käsittely, veden sulkeminen, veden saanti
- vedenkäsittely, dialyysi, uima-allas
- viemäri, jäteveden käsittely, viemäröinnin häiriöt
- ilmanvaihto, kostutus, jäähdytys
- höyry
- sairaalakaasut, kaasukeskukset ja paineilma.

5.6.3 Vesivuotovahingot

Vesivuotovahingot ovat viime vuosina nousseet kiinteistöjen vakuutuksista korvattavista vahingoista suurimmiksi.

Vesivuotovahinkoja voidaan ehkäistä:

- rakenteiden valinnalla ja asentamisella
- rakennuksessa ja alueella sijaitsevien putkistojen ja laitteistojen valinnalla ja asentamisella
- katto-, vesikouru-, syöksytorvi- ja sadevesiviemärihuolloilla
- viemärikaivojen-, pumppujen- ja salaojien huolloilla
- tavaroiden sijoittelulla kellareissa
- vesipisteiden, putkistojen sekä tiski- ja pesualtaiden huolloilla
- vettä käyttävien koneiden huolloilla
- putkistojen sulkuventtiileiden merkitsemisellä
- vuodonilmaisimilla.

5.6.4 Jätehuolto

Laitosten on laadittava jätehuoltosuunnitelma, jossa selvitetään:

- jätteiden jaottelu: yhdyskuntajäte, erityisjäte (terveydelle vaarallinen), ongelmajäte
- keräys, pakkausmateriaalit, viemäriin kelpaava jäte, kuljettaminen
- pistosonnettomuudet
- vastuuhenkilöt
- jätehuoltosuunnitelmassa selvitetään jätteen käsittelykuvaus, pakkaaminen, astiat, esikäsittely, keräys, varastointi, kuljetus ja käsittely.

5.7 Lääkehuollon ja laboratorioiden turvallisuus

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä voi kiinteistöissä olla kokonaisuuk-
sia, joita on syytä turvallisuussuunnitelmassa tarkastella lisäksi omana kokonaisuutena. Näitä tiloja voivat olla esim. lääkehuollon ja laboratorion tilat. Näissä tiloissa voidaan uhkia ja vaaroja ehkäistä seuraavasti:

- tiloissa on aina lukitut ovet, sisäänpääsy valvottu, ”kovat” aineet säilytetään murtosuojakaapissa
- aineet ja materiaalit kuljetetaan suljetuissa/lukituissa kuljetuslaatikoissa, kuljettajat tunnetaan
- aineet ja materiaalit säilytetään kaapeissa, joita ulkopuoliset eivät näe. Kaapeissa säilytetään pieniä määriä kerrallaan

- tiloihin on hankittu rikosilmoitinjärjestelmät, murto/ryöstö, yö-/päiväasento
- avainturvallisuus on tarvittaessa hoidettu erityisin järjestelyin
- henkilökunta on erityiskoulutettu ja sitoutunut erityisohjeisiin, henkilöiden taustat tunnetaan
- rakenteellinen paloturvallisuus on kunnossa, tarvittaessa rakennetaan palavien nesteiden varastot, jotka voidaan varustaa sammutusjärjestelmällä
- aineet ja materiaalit varastoidaan oikeissa lämpö- ym. olosuhteissa.

5.8 Tietoturva

Tietoturvan uhkat muuttuvat ja kasvavat teknologian sekä ohjelmistojen kehityksessä. Uhkatekijöiden selvittäminen ja niiden hallinta ovat vaikeutuneet järjestelmien kehityksessä nopeammin kuin turvaratkaisut. Suurimpia uhkia ovat ohjelmistovirheet sekä käyttäjien tekemät virheet. Ohjelmistovirheet johtuvat järjestelmien monimutkaisuudesta, tekijöiden huonosta ammattitaidosta sekä testauksen puutteesta. Käyttäjän virheet johtuvat puutteellisesta koulutuksesta sekä eri järjestelmien yhteensopimattomuudesta. Tietoturvallisuudesta laaditaan erillinen ohjeistus, jossa selvitetään tarvittavilta osin:

- hallinnollinen tietoturvallisuus on muiden tietoturvallisuuden osa-alueiden toteutuksen ja määrittelyn perusta
- henkilöstöturvallisuus: henkilöstölle on oltava selkeät vastuut, velvollisuudet ja ohjeet tietoturvaan liittyvissä asioissa
- rakenteellinen turvallisuus keskittyy ATK-laitteiden ja tilojen suojaamiseen
- tietoliikenneturvallisuus
- laitteistoturvallisuudella pyritään varmistamaan tietokonelaitteistojen häiriötön ja luotettava toiminta
- ohjelmistoturvallisuus voidaan jakaa sovellusohjelma- ja käyttöjärjestelmäturvallisuuteen
- tietoaineistoturvallisuus (katso arkistointi ja asiakirjat)
- käyttöturvallisuus.

5.9 Arkistointi ja asiakirjat

Arkistolain (831/94) 16 §:n mukaan arkistoon kuuluvat asiakirjat on säilytettävä siten, että ne ovat turvassa tuhoutumiselta, vahingoittumiselta ja asiattomalta käytöltä. Asiakirjalla tarkoitetaan kirjallista tai kuvallista esitystä taikka sellaista sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla aikaansaattua esitystä, joka on luettavissa, kuunneltavissa tai muutoin ymmärrettävissä teknisin apuvälinein.

Arkistot voidaan jakaa sijainnin ja käytön kannalta kolmeen tyyppiin:

- käsiarkisto, lähiarkisto, päätearkisto.

Kaikissa arkistotiloissa aineisto on suojattava ennen kaikkea palolta ja kosteudelta. Arkistojen rakentamisessa on kiinnitettävä huomiota:

- lämpötilaan, lämmityslaitteisiin, ilmanvaihtoon ja niiden valvontaan
- sähkölaitteisiin, sähköasennuksiin, valaistukseen, telelaitteisiin
- sammuttimiin ja paloilmoitinlaitteisiin
- hyllyihin, puhtaana pitämiseen.

Asiakirjojen turvallisuusohjeistuksesta lisätietoja löytyy osoitteesta:
www.vn.fi/kehittaminen/tietoturvallisuus/vahti/vahti2.htm

5.10 Kemikaalionnettomuuden vaara

Kaasujen ja nesteiden vuodot, valumat, räjähdykset tai palamaan syttyminen voivat aiheuttaa vaaratilanteen kilometrien päässä.

Kaasut voivat ärsyttää silmiä, nenää ja nielua sekä aiheuttaa tukehtumisvaaran. Selvitetään mitä vaaraa aiheuttavia aineita laitoksessa ja ympäristössä:

- valmistetaan, käytetään
- varastoidaan, kuljetetaan.

Yksiköihin laaditaan ohjeet toimintatavoista kemikaalionnettomuuden vaaratilanteessa.

5.11 Säteilyvaara

Laitoksen ulkopuolelta uhkaavassa säteilyvaaratilanteessa ihmiset todennäköisesti suojautuvat siellä missä sillä hetkellä ovat.

Suojautuminen vaatii ennakkosuunnittelua

- *miten säteilyvaarasta varoitetaan ja miten vaaratilanteessa toimitaan*
- *miten säteilyltä suojaudutaan ja miten elintarvikkeet suojataan*
- *joditablettien hankinta ja jakelu*
- *kuinka monelle on henkilökohtaiset suojarusteet*
- *miten ja minne evakuointi on mahdollista suorittaa*
- *miten väestönsuoja ja säteilysuoja laitetaan käyttökuntoon*
- *mitä tehdään vaaratilanteen jälkeen.*

5.12 Väestönsuojat

Toimintayksikön väestönsuojelu on osa poikkeusoloja koskevaa suunnittelua

- väestönsuojien käyttö ja hoito normaalioloissa
  - *huolto ja käyttö, vuosihuolto, tiiveyden tarkastus*
  - *viranomaisen tarkastus*
- väestönsuojien käyttökuntoon laitto
  - *suojan kuntoonlaitto-ohje*
  - *suojan kalustaminen ja välineiden hankinta*
- väestönsuojan käyttötavat vaaratilanteissa
- väestönsuojaan siirtyminen ja suojassa oleskelu
- varautuminen siirtoihin, pelastustoimintaan, ensiapuun, vartiointiin, henkilös-
tön huoltoon sekä raivaus- ja puhdistustoimintaan
- miten on järjestetty huolto: majoitus, kuljetus, siivous, jätehuolto.

6 Tarvittava turvallisuustekniikka ja suojelumateriaali

6.1 Hälytys- ja ilmoitinjärjestelmät

6.1.1 Automaattinen paloilmoitin

Automaattinen paloilmoitinjärjestelmä ilmaisee ja paikallistaa jo alkavan palon, antaa kohteessa hälytyksen ja ilmoituksen hätäkeskukseen. Järjestelmä antaa ilmoituksen myös sen toimintavarmuutta vaarantavista vioista.

Paloilmoitinjärjestelmä koostuu

- ilmaisimista, optiset ja ioni- savuilmaisimet, lämpöilmaisimet, nousunopeus- ja rajalämpöilmaisimet, yhdistelmäilmaisimet
- paloilmoitinpainikkeista
- paloilmoitinkeskuksesta, palokuntapaneeleista, rinnakkaisnäytöistä, hälytyskelloista
- hälytyksensiirtojärjestelmästä
- paikantamiskaavioista.

Järjestelmälle on laadittava kunnossapito-ohjelma ja nimettävä hoitajat.

6.1.2 Palovaroitin

Palovaroitin antaa ilmoituksen alkavasta palosta siinä tilassa, johon se on sijoitettu. Osa palovaroitinmalleista voidaan kytkeä sarjaan, jolloin voidaan toteuttaa hälytyksensiirto siten, että yhden varoittimen reagoidessa savuun, myös muut varoittimet antavat hälytyksen.

Osa palovaroittimista voidaan kytkeä myös palovaroitinjärjestelmiksi. Palovaroitinjärjestelmä sisältää keskuskojeen. Palovaroitinjärjestelmien antamia hälytyksiä vastaanottavat esim. vartiointiliikkeiden hälytyskeskukset.

Pelastustoimilain 31 §:ssä veloitetaan, että asunnoissa sekä majoitus- ja hoitolaitostiloissa on oltava riittävä määrä palovaroittimia tai suojaustasoltaan vähintään vastaavia laitteita.

6.1.3 Rikosilmoitinjärjestelmät

Rikosilmoitinjärjestelmällä pyritään pienentämään kohteen riskiä joutua ilkeiden tai rikollisen toiminnan kohteeksi. Järjestelmällä kohotetaan kohteeseen tunkeutuvien kiinnijäämisriskiä, luodaan ennaltaehkäisevä vaikutelma ja ehkäistään lisävahinkojen syntyminen rikostilanteessa.

Järjestelmällä valvotaan kohteeseen tunkeutumista ja siellä tapahtuvaa liikkumista. Keskus lähettää ilmoituksen hälytyskeskukseen (vakuutusyhtiön hyväksymä)

siirtojärjestelmän avulla ja/tai tekee paikallishälytyksen. Hälytyskeskuksessa rekisteröidään saapunut ilmoitus ja ryhdytään sen johdosta ennalta sovittuihin toimenpiteisiin, kuten vartijan ja/tai poliisin hälyttämisen kohteeseen.

Ilmaisimilla tapahtuva valvonta voidaan jakaa luokkiin:

- kehävalvonta, kuorivalvonta
- tilavalvonta, kohdevalvonta
- hälytyspainikkeet.

Vahinkovakuutusyhtiöiden hyväksymät rikosilmoitinkeskukset jakaantuvat luokkiin A, B ja C sekä langattomiin järjestelmiin.

Paikallishälyttimenä käytetään sireeneitä ja joskus vilkkuvaloja. Ryöstöhälytys ei yleensä aiheuta paikallishälytystä.

Järjestelmiin on asennettavissa myös ohisulkijoita, joilla kytketään valvonta pois tietyistä silmukasta tilassa käynnin ajaksi.

Vahinkovakuutusyhtiöiden hyväksymät ilmoituksensiirtolaitteet jakaantuvat luokkiin A, B ja C.

6.1.4 Turvahälytysjärjestelmät

Pelkkä turvapuhelin on riittämätön, ratkaisevaa on järjestelmä, joka koostuu

- turvapuhelimesta, kehitetty myös matkapuhelin/GPS-paikannin
- hälytyksen vastaanottajasta
- käynnin suorittajasta
- järjestelmän ylläpidosta, lisälaitteista.

Turvahälytysjärjestelmät voivat olla integroituna johonkin muuhun tekniseen järjestelmään esimerkiksi pikapuhelin, hoitajakutsu.

Turvahälytysjärjestelmä koostuu yleensä

- hälyttimestä, painike-, ovi-, dementia-, vuode-, lattia-, asento-, lääkeannostelija-, lämpö-, savu-, asento-, ääni-, epilepsia-, aikahälytin
- keskusyksiköstä, käyttölaitteista
- hälytyksensiirtolaitteista
- hälytyksenvastaanottokeskuksesta
- kuittaus- ja vaiennuspainikkeista.

6.1.5 Kohdesuojaus

- lääkintähuoltotilojen turvatekniikka ja materiaalit
- laboratorioden turvatekniikka ja materiaalit.

6.2 Valvontajärjestelmät

6.2.1 Tekninen kulunvalvonta

Tavoitteena on valvottu ja ohjattu oman ja ulkopuolisen henkilöstön kulku tiloihin ja tiloissa. Henkilöstöä ohjataan käyttämään tiettyjä kulkureittejä ja varmistetaan, että henkilöt pääsevät niihin tiloihin, joihin heidän on työtehtäviensä takia välttämätöntä päästä. Kulunvalvontajärjestelmä ei korvaa rikosilmoitinjärjestelmää. Sähköinen lukitus ei ole kulunvalvontajärjestelmä. Kulunvalvontajärjestelmä ei saa estää rakennuksesta ulospääsyä hätätilanteessa esimerkiksi tulipalossa.

Kulunvalvontajärjestelmällä saavutettavia etuja:

- tunnistimen häviäminen ei ole suuri riski, jos se muistetaan ilmoittaa ja mitätöidä
- kulkuoikeudet on helppo määritellä ja muuttaa
- kulkukorttien koodiaikaa voidaan säädellä
- ovien avaaminen ja lukitseminen voidaan hoitaa yhdestä pisteestä
- ovien lukitusta ja kiinnioloja voidaan valvoa yhdestä pisteestä
- tapahtumat voidaan rekisteröidä ja tallentaa
- ovet voidaan aika ohjata auki ja kiinni.

6.2.2 Videovalvontajärjestelmä

Tavoitteena on havaita muuttunut olotila. Videovalvonnalla valvoja pystyy moninkertaistamaan tarkkailukapasiteettinsa.

Perusteluja videovalvontajärjestelmän tarpeelle ovat mm. :

- laitteiston olemassaolosta informointi antaa suuren osan haetusta hyödystä (ehkäisevä vaikutus)
- valvottava alue on laaja, eikä sitä ole tarkoituksenmukaista valvoa henkilövärtiointina
- alueelle kulku tapahtuu useamman reitin kautta, eikä kaikkia ole mahdollista miehittää
- valvottava alue vaatii korkean turvallisuustason
- valvottavalla alueella on käytössä rikosilmoitinlaitteisto
- kohteeseen on tehty ilkivaltaa ja murtoja.

Videovalvontajärjestelmä on suljettu kuvavalvontajärjestelmä, jonka tallentamaa kuvaa ei päästetä järjestelmän ulkopuolelle.

6.3 Kalusto ja materiaali

6.3.1 Ensiapumateriaali

Yksiköissä tehtävien riskien arviointien perusteella määritellään materiaalin tarve ja määrä.

6.3.2 Alkusammutuskalusto

Alkusammutusvälineillä tarkoitetaan yhden henkilön käyttöön soveltuvia sammutusvälineitä, jotka soveltuvat erityisesti syttymien ja pienekköjen palojen sammuttamiseen.

Alkusammutuskalustoa ovat

- pikapaloposti ja sisäpaloposti
- sankoruisku
- sammutuspeite
- käsiammuttimet.

6.3.3 Automaattinen sammutusjärjestelmä

Automaattisen sammutuslaitteiston, jossa sammutteena on vesi, jauhe, vaahdo tai kaasu, tarkoituksena on automaattisesti sammuttaa tai rajoittaa suojatussa tilassa alkanut palo, sekä antaa kohteessa hälytyksen ja ilmoituksen hätäkeskukseen. Järjestelmälle on laadittava kunnossapito-ohjelma ja nimettävä hoitajat.

6.3.4 Savunpoisto

Palosavu sisältää myrkyllisiä ja syövyttäviä kaasuja, joiden laatu ja määrä riippuvat palavista aineista. Savunpoistotekniikalla edistetään savun ja kaasun poistamista sekä sammutus- ja pelastustyötä. Kohteen lämpötila saadaan laskemaan. Likaantumista ja korroosioaurioita voidaan vähentää.

6.4 Turva- ja merkkivalaistus

- Merkkivalaistus on valaistus, joka osoittaa uloskäytävät. Merkkivalaistuksen tulee olla jatkuvasti toiminnassa muun valaistuksen kanssa yhtä aikaa ja siitä riippumatta ja vielä vähintään puoli tuntia tavallisen valaistuksen sammumisen jälkeen.
- Turvavalistus on valaistus, joka tavallisen valaistuksen häiriötilanteessa valaisee huoneistoa tai sen osaa ja uloskäytävää riittävän henkilöturvallisuuden saavuttamiseksi. Turvavalai-
stusta käytetään tarvittaessa merkkivalaistuksen lisäksi. Turvavalistus voi olla myös normaalivalaistuksen osa, joka on kytketty laitoksen varavoimajärjestelmään. Turvavalaisuksen on toimittava vähintään puoli tuntia tavallisen valaistuksen sammumisen jälkeen.

6.5 Poikkeusolojen kalusto ja materiaali

Selvitetään suojelumateriaalin tarve normaaliajan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa turvallisuuden johto- ja erityishenkilöille sekä muulle organisaatiolle

- väestönsuojat
- tilapäissuojat.

Mitä materiaalia on hankittu tai niiden hankintasuunnitelma, esim. :

- ensiapuvarusteet
- pelastusvälineet
- henkilökohtaiset suojarusteet
- valvonta- ja viestivälineet
- materiaali omaehtoista opiskelua ja valistusta varten
- jälkivahinkojen torjuntakalusto.

Selvitetään myös:

- miten organisaation tarvitsemat henkilö-, ajoneuvo- ja tilavaraukset pidetään ajan tasalla
- millaiset ovat poikkeusolojen viestiyhteydet: henkilöhaku, GSM-puhelin, puhelin, keskusradio
- poikkeusoloihin varatut johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien sekä tietoliikenneyhteyksien ylläpito on järjestetty.

7 *Suunnitelma toiminnasta erilaisissa onnettomuus-, uhka-, vaara- ja vahinkotilanteissa*

7.1 Onnettomuustilanteiden hallinta

- miten toimitaan, kun kyseessä on esim. tulipalo, räjähdys tai sortuma
  - *omalla työpaikalla*
  - *viereisellä työpaikalla*
  - *viereisessä rakennuksessa*
  - *muulla lähialueella*
- mitä tehdään tapaturmatilanteessa, mikäli
  - *itse joutunut tapaturman uhriksi*
  - *joku muu joutunut tapaturman uhriksi.*

7.2 Uhkatilanteiden hallinta

- miten toimitaan erilaisissa uhkatilanteissa (pommi, väkivalta, ryöstö)
  - *itse kohteena*
  - *joku muu / useat henkilöt kohteena.*

7.3 Vaaratilanteiden hallinta

- miten toimitaan, kun kyseessä on kaasu-, myrkky- tai kemikaalivaara
  - *rakennuksessa vuoto*
  - *läheisyydessä*
- mitä tehdään, kun kyseessä on radioaktiivinen laskeuma.

7.4 Vahinkotilanteiden hallinta

- miten toimitaan vahinkotilanteissa.

7.5 Rikostilanteiden hallinta

- miten toimitaan rikos-, varkaus-, ilkivalta-, tuhotyö-, näpistys-, murto- ja tuhotyötilanteissa, mikäli
  - *itse kohteena*
  - *joku muu / useat henkilöt kohteena.*

7.6 Tiedottaminen

- erilaisista onnettomuus-, vaara-, vahinko- ja uhkatilanteista tiedottaminen
- sisäinen tiedottaminen on omalle henkilökunnalle tiedottamista
- ulkoinen tiedottaminen on lähinnä julkiselle sanalle tiedottamista. Myös kansainväliseen tiedottamiseen on varauduttava
- organisaatioiden välinen tiedottaminen.

7.7 Evakuointisuunnitelma

Erilaisissa onnettomuus-, vaara- ja uhkatilanteissa toimintayksikön evakuointisuunnitelma.

7.8 Jälkihoito

Väkivallan uhka koetaan sitä vakavampana ongelmana mitä epätodennäköisempää se on ja mitä vähemmän siihen on valmistauduttu esim. koulutuksen avulla.

Yhtä tärkeää kuin on mekaaninen ehkäisy ja peruskoulutus uhkaavien onnettomuus- ja väkivaltilanteiden varalle on olla selvillä tällaiseen tilanteeseen joutuneen työntekijän ensiavusta ja hoidosta. Ryhmässä tapahtuva määrätietoinen psykologinen jälkipuinti on saatava koskemaan myös terveydenhuoltohenkilöstöä.

7.9 Arviointi

Toimintayksikön turvallisuustason ylläpitäminen ja kehittäminen vaatii toiminnan systemaattista arviointia. Arviointimenetelmiä ovat mm. :

- käytännön tilanteiden arviointi
- harjoitusten arviointi
- turvallisuuden kehittämistoimenpiteiden tarpeen arviointi
- uusien uhkakuvien merkityksen arviointi sekä ottaminen huomioon turvallisuussuunnittelussa.

Turvallisuusohjeet henkilöstölle

Turvallisuusohjeet tulisi laatia niin, että ne koetaan hyödyllisiksi ja järkeviksi. Onnistumisen edellytys on, että tekijät tuntevat niiden soveltamisympäristön. Henkilöstön laaja osallistuminen laadintaan ei aina liene mahdollista, sen vuoksi heidän mielipiteitään on kuultava.

Turvallisuuskoulutus ja seuranta

Turvallisuuskoulutus voidaan jakaa sisällön ja kohderyhmien mukaan:

- henkilöstön perehdyttämiskoulutus työnopastuksen yhteydessä
- henkilöstön syventävä turvallisuuskoulutus
- harjoitukset osastolla, mm. hätäilmoituksen tekeminen, savusulkuovien sulkeminen, alku-sammutuskaluston (vesi) kokeilu
- kohderyhmien koulutukset, mm. osaston esimiesten kouluttaminen
- turvallisuuskoulutusta seurataan osastolla.

Raportointi

- tiedon kokoaminen: tilanneraportointi jokaisesta uhka-, vaara- ja onnettomuustilanteesta. Vakavista tilanteista tiedotetaan heti asianomaiselle johdolle
- päätöksenteon parantaminen: koontiraportointi määrävälein, seurataan kehitystä, lähetetään myös johdolle. Ohjeistetaan, koulutetaan, tiedotetaan ja kehitetään.

Turvallisuusohjeet

- yksikkökohtainen (osasto/kerros) toimintaohje karttaliitteineen
- lainsäädäntö, ehkäisevä toiminta ja toimintaohjeet palo-, henkilö-, rikos- ja lääkintälaiteturvallisuudesta sekä väestönsuojeluohje
- kiinteistöturvallisuudesta ohjeet eri ongelmatilanteisiin
- valmiussuunnitelmista yksikkökohtaiset toimintaohjeet valmiuden kohottamiseksi
- työsuojeluorganisaation laatima työsuojelun toimintaohje
- tietohuollosta / tietoturvallisuudesta vastaavien henkilöiden laatimat valmiussuunnitelmissa olevat ohjeet sekä
- (poikkeusoloja varten laaditut turvallisuusohjeet).

Vaaralliset aineet

- vaaralliset aineet, yleistä
- vaarallisten aineiden käsittely ja varastointi
- tilapäinen käsittely ja varastointi sekä
- kaasut, ominaisuudet, määrät, varastointi, merkintä.

Karttapiirroksiset ja pohjakuvat

- mitä turvallisuusasioita karttoihin on merkitty
- mihin karttoja ja pohjakuvia voidaan käyttää/tarvitaan.

Esimerkki työpisteen (osaston) turvallisuusohjeista

1. Alueen kartat

- alueelta olevat kartat, joihin on merkitty turvallisuutta lisäävät asiat.

2. Henkilöturvallisuus

- lainsäädäntö, ehkäisy, tilannehallinta.

3. Rikosturvallisuus

- lainsäädäntö, ehkäisy, tilannehallinta.

4. Paloturvallisuus

- lainsäädäntö, ehkäisy, tilannehallinta
- palosuojelukartta.

5. Kiinteistöturvallisuus

- LVIS- syötön häiriöt, hissit, sairaalakaasut.

6. Lääkintälaiteturvallisuus

- lainsäädäntö, ehkäisy, tilanneilmoitus
- matkapuhelimien aiheuttamat häiriöt.

7. Suojeluohje

- lainsäädäntö, henkilö- ja materiaalivaraukset
- ohje osaston toiminnasta, hälytys- ja suojausjärjestelyistä ja toiminnan turvaamisesta, kaasu- ja säteilyvaara.

8. Valmiusohjeet

9. Työsuojelun toimintaohje

10. Tietoturvallisuusohje

11. Työpisteessä käytettävät vaaralliset aineet

- selvitys osastolla käytettävistä vaarallisista aineista (VAK-luokat), niiden määrästä ja säilytyspaikasta.

12. Koulutusohje osaston vastuuhenkilölle

- osaston esimiehelle muistilista koulutettavista turvallisuuden osa-alueista.

13. Turvallisuuden koulutusseuranta

- osastolla olevan henkilöstön koulutusseuranta.

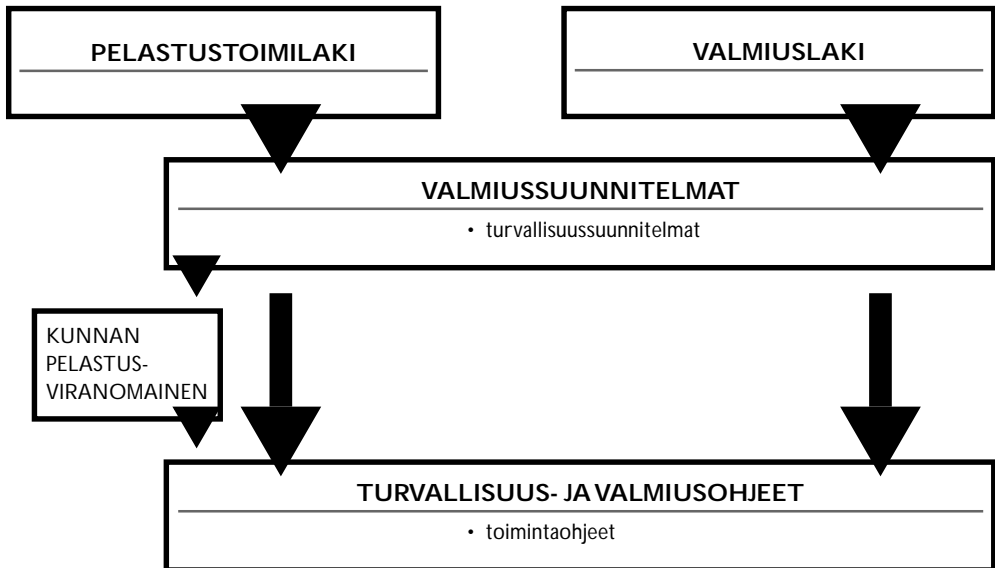
14. Yksikön turvallisuushenkilöstö

- lista turvallisuushenkilöistä yhteystietoineen.

15. Raportointi

- tilanneilmoituslomakkeet.

Turvallisuussuunnitelma on osa valmiussuunnitelmaa

PELASTUSTOIMILAKI

Tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy
Pelastustoiminta
Väestönsuojelu

VALMIUSLAKI

Väestön toimeentulon ja maan talouselämän turvaaminen
Oikeusjärjestyksen, perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaaminen
Valtakunnan alueellisen koskemattomuuden ja itsenäisyyden turvaaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö

Toiminnan turvaaminen normaalioloissa, poikkeusoloissa ja erityistilanteissa.

Strateginen

OMATOIMISEN VARAUTUMISEN SUUNNITELMAT

VALMIUSSUUNNITELMAT

Operatiivinen

OMATOIMISEN VARAUTUMISEN OHJEET

esim. paloturvallisuusohje

VALMIUSOHJEET

esim. suuronnettomuusohje ym. poikkeusolojen ohjeet

Lähdeaineisto ja lisätietoja

- Allinniemi, Jouko. (1994). Uhat ja mahdollisuudet.
- Allinniemi, Jouko - Sampo-ryhmä (1994).
Työpaikan palontorjunta.
- Etelä-Suomen lääninhallitus (1998). Riskien arviointi ja riskienhallinta Etelä-Suomen läänissä.
- Holopainen, Martti – Poutsari, Heikki (1996).
Tietojenkäsittely. WSOY.
- Kanta-Hämeen keskussairaala (1999 ja 2000).
Turvallisuussuunnitelma.
- Kauppakaari Oyj, Matti Lahti (1999). Rikosoikeus.
- Kuusela, Hannu – Ollikainen, Reijo (1998). Riskit ja riskienhallinta.
- Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista 1505/1994.
- Luentomateriaalit, mm. Pelastusopisto, Johtamistaidon opisto, 1995-1998. Pelastustieto-lehti, numerot vv. 1999 – 2000.
- Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu (1998).
Tietoturva oppimateriaali.
- Pohjola yhtiöt. Riskiraportti –lehti, numerot vv. 1999 – 2000. Puolustusneuvosto (1999).
Varautuminen yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.
- Puolustustaloudellinen suunnittelukunta (1996).
Tietojenkäsittelyn turvaaminen ja valmiussuunnittelu.
- Rakennustieto. RT-kortisto.
- Rämö, Johanna; Ylä-Sulkava, Tuula (1999).
Sisusteiden paloturvallisuus. Espoo, VTT.
- Securitas Oy (2000). Turvajärjestelmien suunnittelu.
- Sisäasiainministeriö, pelastusosasto (2000).
Kunnan pelastustoimen palvelutasoa koskevat päätökset, Dnro SM-1999-000939/Tu-31, 31.3.2000.
- Sisäasiainministeriö, pelastusosasto (1999).
Pelastustoimen kehittäminen suuronnettomuustilanteita ja poikkeusoloja varten. Selontekoryhmän muistio 1/1999.
- Sisäasiainministeriö, pelastusosasto (1999).
Paloilmoittimen hankinta, asennus, käyttöön-otto, huolto ja tarkastus. Sarja A:60, 21.7.1999.
- Sisäasiainministeriö (2000). Asetus automaattisista sammutuslaitteistoista. 9.8.2000.
- Sisäasiainministeriö, pelastusosasto (1999). Määräys käsisammuttimien tarkastuksesta ja huollosta. A:64 8.11.1999.
- Sisäasiainministeriö, pelastusosasto (2000).
Onnettomuusriskit hallintaan, loppuraportti. Julkaisu 1/2000.
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. Pienyrityksen turvaopas.
- Suomen standardisoimisliitto SFS (1995).
Putkistojen merkintä virtaavien aineiden tunnuksin. Tunnusvärit ja –kilvet. SFS 3701.
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (1998).
Rikosilmoitinjärjestelmät, ohje.
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (1996).
Rakenteellinen murtosuojeluohje. (Päivitetään v. 2001.)
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (1998).
Tulityöt suojeluohje.
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (1998).
Jälkivahinkojen torjuntaohje.
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (1999)
Käsisammuttimet, ohje.
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto. Tuhopolttojen torjunta –käsikirja.
- Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto (2000).
Kiinteistöjen vuotovahinkojen torjuminen, ohje.
- Turvallisuus –lehti, numerot vv. 1999 – 2000.
- Työterveyslaitos, VTT (2000). Matkapuhelimien käyttöturvallisuus sairaaloissa.
- Työterveyslaitos (2000). Huumeiden käyttäjän kohtaaminen työssä.
- Ympäristöministeriö (1997). Rakennusten paloturvallisuus, määräykset ja ohjeet. Suomen rakentamismääräyskokoelma E1.
- Ympäristöministeriö (1998). Rakennusten paloturvallisuus & paloturvallisuus korjausrakentamisessa. Ympäristöopas 39.

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN OPPAITA
SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIETS HANDBÖCKER
ISSN 1236-116X**

- 2001: 1** Kemikaalien turvallinen käsittely ja varastointi. Pintakäsittelylaitos, maalaamo, pakkaamo.
2.uud. p.
ISBN 952-00-0927-2
- 2** Turvallisuussunnitteluopas sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköille.
ISBN 952-00-0965-5

Turvalliisuussuunnittelu perustuu pelastustoimilakiin (561/1999). Pelastustoimilainsäädäntö koskee entistä enemmän varautumista turvallisuuteen, uhka-, vaara- ja onnettomuustilanteiden ennaltaehkäisyä ja tilannehallintaa.

Opas on tarkoitettu johto- ja turvallisuushenkilöstön käyttöön turvallisuussuunnitelmien laatimiseksi ja laadun varmistamiseksi. Oppaan tarkoituksena on auttaa määrittelemään oman viraston tai laitoksen turvallisuustaso ja kehittämään se vastaamaan nykyisiä vaatimuksia. Oppaassa on käsitelty turvallisuussuunnitelma laajana kokonaisuutena.

Tämän oppaan sisältö ja rakenne on pyritty laatimaan sellaiseksi, että opas palvelee erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköitä ja organisaatioita varautumisessa erilaisiin uhkiin ja vaaroihin.

Turvalliisuussuunnitelma on strateginen suunnitelma laitoksen johtoa ja turvallisuushenkilöstöä varten. Turvallisuusohjeet/turvallisuus-kansiot ovat koko henkilöstöä varten laaditut operatiiviset ohjeet.

Oppaan on laatinut sosiaali- ja terveysministeriön valmiusyksikkö yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen turvallisuusasiantuntijoiden kanssa.

Edita Oyj
PL 800, 00043 EDITA, vaihde 0204 5000
ASIAKASPALVELU
puh. 020 450 2266, telefax 020 450 2380
EDITA-KIRJAKAUPPA HELSINGISSÄ
Annankatu 44, puh. 020 450 2566

ISSN 1236-116X
ISBN 952-00-0965-5